

FÖRORD

Bildandet av Bärsjöskogens naturreservat 1994 är ett led i Norrköpings kommuns strävan att för framtida generationer bevara rikare skogar i Kolmården. Kolmårdsnaturen har genom det allt intensivare skogsbruket under de senaste decennierna utarmats. Idag står vi inför en situation där vi måste rädda de värdefulla avsnitt som finns kvar genom reservatsbildning och en betydligt bättre naturvårdshänsyn vid skogsskötseln.

Bärsjöskogen är tillsammans med Glotternskogen Norrköpings första kommunala naturreservat. Reservatsbildningarna innebär att drygt fem procent av den kommunägda produktiva skogsmarken skyddats från skogsbruk.

Naturreservatet har bildats efter markförvärv från Tåby sockenallmänning. Markförvärvet har skett med ekonomiskt stöd från Statens naturvårdsverk.

Reservatsbildningen har varit möjlig genom insatser av många personer, såväl bland markägare, ideella naturvårdsorganisationer, länsstyrelse, kommunalt anställda och förtroendevalda och andra håll. Till alla delaktiga, ingen nämnd - ingen glömd, riktas ett varmt tack.

Skötselplanen är utarbetad av Kaj Almqvist, Nardus ekologisk konsult. Kartorna är ritade av Kerstin Carnstam, Samhällsbyggnadskonsult. Planen har remissbehandlats till berörda intressenter och fastställdes av Tekniska nämnden i samband med reservatsbeslutet den 21 april 1994.

Med en förhoppning att bildandet av Bärsjöskogens naturreservat skall vara ett första steg i en ny syn på Kolmårdsnaturen som kan inspirera andra brukare att fortsätta naturvårdsarbetet.

Norrköping juni 1994

Claes Svedlindh
kommunekolog

I Allmän beskrivning

1 Administrativa data

Benämning:	Bärsjöskogen
Skyddsform:	Naturreservat
Beslutsdatum:	1994-04-21
Objektnummer:	0502058
Län:	Östergötland
Kommun:	Norrköping
Socken:	Kvillinge
Fastighet:	Fallviksmarken 11:2
Läge:	12 km NNO Norrköpings centrum och 5 km NO Åby centrum
Topografisk karta:	Katrineholm 9G SV och Katrineholm 9G SO
Ekonomisk karta:	`097 14 (9G 1e) och 097 15 (9G 10
Mittpunkt i rikets nät:	650840/152500
Area:	44,4 ha (32,1 ha land och 12,3 ha vatten)
Naturvårdsförvaltare:	Tekniska nämnden i Norrköpings kommun

2 Grund för beslut samt föreskrifter

2.1 Grund för beslut

Kolmården är en del av det för regionen så typiska sprickdalslandskapet. NV-SO-gående sprickdalar präglar tillsammans med de stora förkastningarna terrängformerna och ger ett omväxlande sjö- och myrrikt skogslandskap ibland med sydsvenska mått mätt dramatiska former.

Utanför Skandinavien är den här landskapstypen med dess geologiska och biologiska företeelser mycket sällsynt.

Bärsjöskogens mycket höga värden är knutna till skogstillståndet. Skogen saknar till stor del spår av sentida avverkningar eller andra ingrepp och får betraktas som det närmaste naturskog vi kan komma i södra Sverige. Skogstillståndet är definitivt naturskogsartat vilket indikeras av den rikliga tillgången på död ved och inte minst det stora antal hotade arter knutna till lång kontinuitet som finnhär.

Vid den översiktliga dokumentationen av kryptogamfloran har tre hotklassade mossarter samt fyra hotklassade svamparter påträffats. Samtliga är bundna till död och murken ved. Floran är även växtgeografiskt intressant med ovanligt många arter som normalt har en nordlig respektive västlig utbredning i landet. Den rika förekomsten av Norrlandslav t ex, torde ha få

motsvarigheter i södra Sverige. Även kärlväxtfloran får betraktas som relativt rik med de ca 140 arter som påträffats.

Syftet med reservatet är att skydda och bevara en naturskogsartad miljö i Kolmården så att en naturlig succession mot urskog uppnås.

2.2 Reservatsföreskrifter

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar kommunen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser ska gälla beträffande reservatet.

A: Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatsområdet.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar ska förbud gälla att

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar området topografi och landskapets karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden såsom att gräva, spränga, muddra, schakta; underhållsrensa dike eller naturligt vattendrag; skyddsdikey eller på annat sätt föra bort vatten; utfylla, tippa, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan direkt eller indirekt markbearbetning;
2. skada eller förstöra markyta och block genom att elda, måla, borra, mejsla, hacka eller liknande;
3. anlägga väg;
4. anlägga parkeringsplats, stig eller spång som inte är i enlighet med fastställd skötselplan;
5. dra fram mark- eller luftledning;
6. anordna upplag;
7. uppföra byggnad, koja eller anläggning som inte är i enlighet med fastställd skötselplan;
8. bedriva skogsbruk;
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel;
10. införa för trakten främmande växt- eller djurart;
11. uppsätta saltsten eller utfodra vilt;
12. jaga fågel och småvilt;
13. upplåta mark för ridning, camping eller liknande arrangemang;

Skötselplan för Bårsjöskogens naturreservat

14. upplåta mark för orienteringsverksamhet eller snitslade spår.

Utan kommunens tillstånd är det förbjudet att

15. tillföra växtnäringsämnen, kalka eller göra andra ingrepp som kan innebära förorening eller annan förändring av mark eller vatten.

B: Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder som framgår av detta beslut ingående fastställd skötselplan vidtas inom området.

C: Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatsområdet.

Utöverföreskrifter och förbud i lagar och författningar ska förbud gälla att

1. gräva, hacka eller på annat sätt skada markyta eller block;
2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
3. gräva upp eller plocka blommor, gräs, mossor, lavar eller svampar eller på annat sätt bortta eller skada växter eller växtdelar av något slag med undantag för plockning av bär och matsvamp;
4. fånga eller bortföra djur; bortföra ägg eller bo eller medvetet störa djurlivet;
5. medföra hund, katt eller liknande husdjur okopplade;
6. cykta, rida, ställa upp husvagn, tälta eller göra upp eld;
7. framföra motordrivet fordon;
8. på störande sätt använda radio, bandspelare, musikinstrument etc.

D: Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om naturvårdsförvaltningen

1. Tekniska nämnden i Norrköpings kommun skall vara naturvårdsförvaltare. Vid förvaltningen skall samråd fortlöpande äga rum med länsstyrelsen.
2. Tekniska nämnden meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa nedanstående skötselplan. Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen.
3. Utmärkning av naturreservatets gräns skall utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22).

3 Beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturförhållanden

Bärsjöskogen är belägen i Kolmårdens sprickdalsterräng. Området är ett utsnitt typisk kolmårdsnatur med variation mellan torra, lavrika hållmarkstallskogar, mossar och kärrstråk, brantområden och fuktig ravinbotten. Från bergkrönen är utsikten magnifik ut över Bärsjön. På ett annat sätt är skogen inte typisk för Kolmården. Den är nämligen en gammelskog som under senare tid i stort sett helt skonats från skogsbruk.

3.1.1 Geologi

Berggrunden i området utgörs av grovporfyrisk granit med rundade, blekröda, fältspatögon och tillhör det s k Graversforsmassivet. På och kring höjderna går urberget i dagen. I de branta nordslutningarna liksom i stora delar av områdets södra delar finns morän som framför allt ned mot sjön är blockrik. Här och var i området ligger enstaka jättelika flyttblock. I den djupa ravinen finns grovmosediment. Mindre torvmarker är spridda inom området i form av kärr och mossar men även som sumpskogsavsnitt i den södra delen.

3.1.2 Hotade mossor, lavar och svampar

Bärsjöskogen hyser flera hänsynskrävande eller hotade arter. Vid den översiktliga dokumentationen av kryptogamfloran har tre hotklassade mossarter samt fyra svamparter påträffats, samtliga bundna till död och murken ved. En av svamparna (*Phlebia fensionensis*) är tidigare funnen på fem platser i landet och betraktas som akut utrotningshotad.

Moss- och lavfloran innefattar inte mindre än ca 20 s k signalarter som indikerar skyddsvärd skog. Floran är även växtgeografiskt intressant med ovanligt många arter som normalt har en mer nordlig respektive västlig utbredning i landet. Den rika förekomsten av norrlandslav t ex torde ha få motsvarigheter i södra Sverige. På gränsen av sitt utbredningsområde är organismerna ofta mer krävande vad beträffar biotopens kvalitet vilket ytterligare stärker bedömningen att området är biologiskt mycket skyddsvärd.

3.1.3 Kärlväxtfloran

Kärlväxtfloran inom området omfattar minst 140 arter vilket är relativt mycket jämfört med motsvarande skogsmark i Kolmården. Bland arterna finns flera som är beroende av skuggig och fuktig miljö och därmed är ovanliga. Hit hör dvärghäxörten som bildar mattor i de fuktiga slutningarna i ravinen där även arter som skärmstarr, gullpudra, missne och trolldruva växer. I denna biotop kan man även hitta spädstarr, som tidigare påträffats på sex platser i Östergötland. I området finns även flera växtplatser för den till gammelskogar bundna orkidén knärot. Bärsjöskogen har genom sin rikedom på fuktig mark en yppig ormbunksflora med inte mindre än tio påträffade arter. Däribland de ovanliga ormbunkarna nordbräken och lundbräken.

3.1.4 Faunan

Fågellivet i Bärsjöskogen har inventerats genom revirkartering. Trost ett extremt väder under inventeringsåret, vilket troligen innebär att antalet revir underskattades, var revirtätheten påfallande hög, 2,6 häckande par/hektar. Jämfört med andra barrskogsområden i södra Sverige är detta mycket. Nationalparkerna Tiveden och Norra Kvill har t ex i genomsnitt 2,3 respektive 2,0 häckande fågelpar/hektar. Ett närliggande naturskogsområde vid Övre Glottern hyser ungefär lika många revir/hektar som Bärsjöskogen.

Området är dock inte en särskilt artrik fågelfauna. Av de totalt 44 observerade arterna bedömdes 21 som häckande. Några sällsynta arter påträffades inte. Arter som kungsfågel och rödhake var påfallande talrika. Det låga artantalet beror sannolikt på områdets begränsade areal som inte är tillräcklig för att hysa flera arter som annars är bundna till gamla barrskogar.

Av däggdjur har i samband med andra inventeringar och besök noterats de vanliga arterna älg och rådjur samt ekorre i rikliga mängder. Dessutom har mård observerats. Under de senaste åren har det konstaterats att enstaka vildsvin utnyttjar området för födosök.

3.2 Markanvändning

Bårsjöskogen är ingen urskog. Sentida skogliga ingrepp har förvisso inte skett mer än på ett område nära sjön samt i form av plockhuggning i delar av brantområdena. I områdets södra kant möter en nybyggd skogsbilväg samt några enstaka äldre diken. Delar av skogen har dessutom uppkommit genom sådd. Stora delar av området har dock en obruten kontinuitet som skogsmark, vilket styrks av de utförda inventeringarna. Bårsjöskogen kan i det närmaste definieras som urskogsartad skog.

3.3 Tillgänglighet

För det rörliga friluftslivet är Bårsjöskogen tämligen svårtillgänglig. Det enda sättet är att ta sig dit till fots genom skogsmarken. Vill man göra det enkelt för sig använder man naturligtvis skogsbilvägen som tränger in i reservatets södra del och har förbindelse med Melavägen. Dock är Melavägen bommad vid Gamla Stockholmsvägen.

Den som når området kan dock räkna med rika naturupplevelser. Terrängen är kuperad och krävande och nedfallna träd skapar hinder och omvägar på de talrika små viltstigar som finns i skogen. Från de centrala bergkrönen belönas besökaren med mycket fina, vildmarksartade vyer ut över Bårsjön och omgivande skogar.

3.4 Slitage- och störningskänslighet

Vegetationstyper känsliga för slitage är de som är knutna till branta partier både på berg och jord, likaså hållmarker, myrmarker och sjöstränder. De olika kategorierna tilldrar sig besökarens uppmärksamhet av olika anledningar t ex: branta partier intressanta att klättra i; hållmarker är lättillgängliga och leder ofta till utsikter och raviner som är en naturlig ledlinje i naturen. I området finns både hållmarker, stränder samt en ravin bevuxen med sumpskog som med sitt mjuka underlag troligen är känslig för slitage. Idag finns inget nämnvärt slitage i området.

3.5 Tidigare dokumentation

Tidigare dokumentation om naturen i området omfattar följande:
föregående markägares skogsbruksplaner;

- "Sammanfattande naturvärdering och förslag till skydd av Bärsjöskogen" av Claes Svedlindh, Norrköpings kommun 1992;
- "Vegetationsinventering av Bärsjöskogen" av Claes Svedlindh 1989, Norrköpings kommun 1990;
- "Naturvärdering med hänsyn till den lägre floran i Bärsjöskogen" av Tomas Fasth, Pro Natura 1991
- "Inventering av tickor i Bärsjöskogen" av Dan Olofsson, Norrköpino 1991;
- Fågelinventering av Bärsjöskogen av Tommy Tyrberg, Fågelföreningen i Norrköping 1990;
- "Entomologisk undersökning av Glotternskogen och Bärsjöskogen" av Sven Lennartsson, Mjölby 1993.